

11.10.2022

Maa- ja metsätalousministeriölle

LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE LAIKSI ELINTARVIKEMARKKINALAIN MUUTTAMISESTA

K-kauppiasliitto ry lausuu kantanaan asiassa seuraavaa:

Yleistä

K-kauppiasliitto ry katsoo, ettei elintarvikemarkkinalain maksuaikasäännöksiä ja palautuskieltoa ole tarvetta muuttaa, mutta nykylaissa esiintyvät epäselvyydet on perusteltua korjata.

Elintarvikemarkkinalaki on ollut täysimääräisesti voimassa vasta alle puoli vuotta. Vaikutusten arviointi on sen lyhyen voimassaolon vuoksi vaikeaa, joka nimenomaisesti todetaan myös esitysluonnoksen kohdassa 5.1.

Lain muutoksen tarvetta perustellaan esitysluonnoksessa sillä, että sopimuskäytäntöjen, pitkien valikoimajaksojen ja toimittajien heikon neuvotteluvoiman vuoksi kustannusten nousu käsillä olevassa tilanteessa ei ole siirtynyt ketjussa eteenpäin. Väitteen tueksi ei kuitenkaan ole esittää selvityksiä, eikä sitä perustella millään tavalla. Väite on ristiriidassa hintojen avaamisesta ja tuottajahintojen kasvusta tehtyjen selvitysten sekä elintarvikemarkkinavaltuutetun havaintojen kanssa.

Elintarvikemarkkinavaltuutettu on ottanut vahvan roolin kaikkia elintarvikeketjun osapuolia kuulevana ja sopimuskäytäntöjä ohjaavana viranomaisena. Valtuutetun työlle on annettava nyt täysi tuki ja työrauha pitämällä laki keskeisiltä osin ennallaan.

Ukrainan sodan heijastusvaikutukset energian ja ruoan sekä korkotason voimakkaaseen nousuun tuntuvat jo ja tulevat tuntumaan erittäin voimakkaasti koko yhteiskunnan, yritysten kuin kansalaistenkin taloudelliseen tilanteeseen. Hyvin poikkeuksellisten olosuhteiden perusteella ei tule säätää pysyviä lakeja. On koko ruokaketjun etu, että suomalaiset elintarvikkeet ovat elintarvikkeiden toimitusketjussa yhdenvertaisessa asemassa ulkomaisten kilpailijoiden kanssa.

Pykäläkohtaiset kommentit**Määritelmät (2 §): K-kauppiasliitto kannattaa muutosta.**

Kyse on nykyisessä laissa olevan epäselvyyden korjaamisesta, joten muutos on perusteltu.

Maksuajat (2a §): K-kauppiasliitto vastustaa maksuaikojen muuttamista esitetyllä tavalla. Maksuajat muutettaisiin kansallisesti pakottavalla lainsäädännöllä selvästi kauppatapadirektiivissä edellytetyistä lyhemmiksi, ja mitä missään muussa Euroopan maassa on käytössä. Maksuajan lyhentämisen vaikutuksia kansainvälisessä maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden kaupassa ei ole selvitetty lainkaan, vaikka muutoksella on merkittävä vaikutus koko elintarvikemarkkinaan, toimijoiden kansainväliseen kauppaan ja suomalaisten yritysten kilpailukykyyn.

Muutoksia ei voida perustella aikaisemmillä selvityksillä, jotka on tehty kotimaisille pienyrittäjille aikana ennen nykyisen elintarvikemarkkinalain voimassaoloa. Mikään ei perustele, että juuri elintarvikemarkkinoilla tarvittaisiin näin merkittävästi muusta elinkeinoelämästä poikkeavia maksuaikoja.

Ruokaketjuun kuuluvan lain perusteluissa viitataan mm. Suomen Yrittäjien tekemään tutkimukseen maksuajoista. Kyseisessä liitossa on heidän nettisivujensa mukaan 115.000 jäsentä, joista meille annetun tiedon mukaan K-ruokakauppiasyrittäjiä 276 (tilanne 21.10.2021). Suurin osa Suomen Yrittäjien tuhansista jäsenistä toimii täysin muilla aloilla kuin ruokaketjussa, esimerkiksi palvelualoilla. Tutkimuksen tulokset eivät anna oikeaa eivätkä riittävää kuvaa perusteluihin elintarvikeketjua koskevan lainsäädännön muuttamiseksi.

Luonnoksessa pyritään antamaan kuva, että maksuaikojen lyhentäminen ja palautuskielto ratkaisisivat kustannuskriisin aiheuttaman heikon taloudellisen tilanteen tuottajien kohdalla. Sääntelyn ja tavoitteiden välistä syy-yhteyttä ei ole selvitetty.

Esitetyn maksuaikojen puolittamisen vaikutuksia eri ruokaketjun toimijoihin ei ole arvioitu millään tavalla. Epäselväksi myös jää, koskeeko laissa esitetyt kiristykset koko ruokaketjua. Maksuaikojen puolittamisella olisi merkittäviä vaikutuksia erityisesti pienten ja keskikokoisten sekä toimintansa juuri aloittaneiden ruokakauppojen rahoitustarpeisiin, joiden riskinotto kyky lakiluonnoksessa esitettyihin radikaaleihin ja nopeisiin muutoksiin on heikko.

Palautukset (2f §): K-kauppiasliitto vastustaa palautusten ehdotonta kieltoa esitetyllä tavalla. Perusteita näin nopeasti tehtävälle muutokselle ei ole esitetty ja vaikutusten arviointi puuttuu. Ehdoton palautuskielto puuttuu vakavalla ja merkittävällä tavalla yritysten väliseen sopimusvapauteen, eikä olisi pitkällä tähtäyksellä välttämättä tuottajan tai valmistajankaan edun mukaista. K-kauppiasliitto katsoo myös, että kansallisista tiukennuksista kauppatapadirektiiviin tulee lähtökohtaisesti pidättyä.

Palautuskielto vaikuttaisi ruokakaupoissa hyvin todennäköisesti tuotteiden tilausmääriin, tilausrytmiin, kuluttajahintoihin ja hankintapaikkoihin. Palautusten kieltäminen vähentäisi ruokakauppojen halukkuutta ottaa valikoimiinsa uusia tuotteita, pienentäisi menekkiriskiä sisältävien tuotteiden, kuten uutuuksien ja sesonkituotteiden tilausmääriä, aktivoisi aiempaa tarkempien laatukriteerien määrittämiseen ja lisäisi korotuspaineita kuluttajahintoihin.

Elintarvikemarkkinavaltuutettu (5 §):

K-kauppiasliitto katsoo, että markkinoiden seuraaminen on jo nykyisellään kuulunut elintarvikemarkkinavaltuutetun tehtäviin, joten kyseessä on lähinnä täsmennys lainsäädäntöön.

Asian saattaminen elintarvikemarkkinavaltuutetun käsiteltäväksi (8 §):

K-kauppiasliitto katsoo, että mikään ei estä elintarvikemarkkinavaltuutettua jo nykyisellään ottamasta asioita käsittelyyn, joten muutoksen käytännön merkitys on marginaalinen.

Neuvottelu ja sovinnon edistäminen (9 §):

K-kauppiasliitto katsoo, että elintarvikemarkkinavaltuutettu voi jo nykyisellään tarvittaessa avustaa osapuolia riitatilanteessa selvittämällä asiaa ja pyrkimällä edistämään asian sovinnollista ratkaisua.

Lopuksi

Pyydämme, että Maa- ja metsätalousministeriö huomioisi jatkossa K-kauppiasliitto ry:n elintarvikkeiden toimitusketjua koskevissa lausuntoasioissa. K-kauppiasliitto edustaa K-kauppiasyrittäjiä, joista yli 900 harjoittaa elintarvikkeiden vähittäiskauppaa.

Kunnioittavasti

Jaana Hertsberg
toimitusjohtaja
K-kauppiasliitto ry